

Rekodifikačné novinky

február 2019

Vážení klienti, obchodní partneri, priatelia,

rekodifikácia slovenského súkromného práva z dielne Komisie pre rekodifikáciu súkromného práva a Ministerstva spravodlivosti pomaly ale isto nabera reálne črty. Potom, čo v priebehu roka 2017 vedenie Ministerstva spravodlivosti rozhodlo o uskutočnení rekodifikácie v niekoľkých postupných etapách a aspoň dočasnom opustení myšlienky prijatia úplne nového kódexu, predstavilo v závere minulého roka Ministerstvo spravodlivosti dlho očakávanú prvú etapu rekodifikácie v podobe paragrafového znenia návrhu veľkej novely Občianskeho a Obchodného zákonníka, ktorej cieľom je výrazne zmeniť podobu záväzkového práva v Slovenskej republike.

Začala tak prvá fáza rekodifikácie, v rámci ktorej sa k návrhu môže vyjadriť odborná aj laická verejnosť počas neformálneho verejného pripomienkovania. V priebehu roka 2019 môžeme očakávať začatie riadneho legislatívneho procesu, na konci ktorého má byť podstatne novelizovaný Občiansky a Obchodný zákonník s mnohými zásadnými dopadmi pre podnikateľov, spotrebiteľov a všetkých ďalších užívateľov týchto dvoch kľúčových pilierov slovenského súkromného práva.

Plánovanú rekodifikáciu záväzkového práva môžeme označiť za revolúciu v súkromnom práve, ktorú si Občiansky zákonník z roku 1964 a Obchodný zákonník z roku 1991 vyžiadali postupom času a ku ktorej prispelo množstvo čiastkových noviel týchto predpisov.

Ministerstvo v prvotnom návrhu predpokladá účinnosť novely už začiatkom roka 2021. Napriek tomu, že sa dnes môže javiť tento termín ako vzdialený, na základe našich bohatých skúseností s rekodifikáciou českého súkromného práva Vás môžem uistiť, že čím skôr sa začnete s návrhom tejto rozsiahlej novely zoznamovať, tým jednoduchšia a komfortnejšia bude pre Vás implementácia tejto rozsiahlej novely. Ako najväčšia česko-slovenská advokátska kancelária, ktorá len nedávno sprevádzala veľké množstvo svojich klientov na ceste rekodifikáciou českého súkromného práva a ktorej právni experti sú členmi slovenskej

Komisie pre rekodifikáciu súkromného práva, sme pripravení už teraz pre Vás podrobne sledovať plánované zmeny v zavedených inštitútoch záväzkového práva, ich novú aktualizovanú úpravu a dostatočne včas identifikovať možné aplikačné problémy.

Základným predpokladom pre pohodlné, ekonomicky výhodné a právne korektné implementovanie rekodifikácie do Vašej praxe je mať dostatok správnych a zrozumiteľných informácií o jej skutočných dopadoch. Preto sme sa rozhodli, že pre Vás začneme už teraz pravidelne pripravovať Rekodifikačné novinky zamerané na otázky rekodifikácie záväzkového práva. Som veľmi rád, že prvé číslo Rekodifikačných novínok máte práve pred sebou a pevne verím, že Vás zaujmú aj tie ďalšie.

Rekodifikačné novinky budeme vydávať približne raz za dva mesiace podľa aktuálneho vývoja legislatívneho procesu, aktuálnosti a závažnosti jednotlivých tém.

V tomto prvom čísle Rekodifikačných novínok sme pre Vás pripravili úvodné predstavenie novely, kde stručne popisujeme plánované koncepčné zmeny a ich dôvody, uvádzame letmý prierez konkrétnymi navrhovanými zmenami s identifikáciou nových inštitútov, či zmien tých doteraz zaužívaných.

Vďaka našim bohatým skúsenostiam, jedinečnému know-how a špičkovému tímu takmer 200 právnikov sme pripravení sa s Vami podeliť o naše vedomosti a skúsenosti, využiť ich a pomôcť Vám tak plánovanú novelizáciu záväzkového práva v Slovenskej republike zvládnuť.

Veríme, že k tomu prispeje aj toto prvé číslo Rekodifikačných novínok.

Prijemné čítanie!

Jaroslav Havel
Riadiaci partner

Pripravovaná rekodifikácia záväzkového práva – (r)evolúcia v slovenskom súkromnom práve

Úvod

O novom Občianskom zákonníku sa na Slovensku hovorí dlho. Už v roku 2009 bol vládou schválený jeho legislatívny zámer. Hneď dve krajiny V4 s podobnou historickou skúsenosťou akú má Slovensko, Česká republika a Maďarsko, v medzičase už nové kódexy schválili a aplikujú v praxi. A napriek tomu, že samotné Slovensko prešlo nedávno rozsiahlou rekodifikáciou procesných predpisov (prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku), súčasný Občiansky zákonník z roku 1964 ani Obchodný zákonník z roku 1991 žiadnou podstatnou zmenou doteraz neprešli. A práve to by sa malo v dohľadnej dobe zásadným spôsobom zmeniť.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky prednedávnom predstavilo paragrafové znenie návrhu veľkej novely Občianskeho a Obchodného zákonníka, ku ktorému sa môže odborná aj laická verejnosť vyjadriť v rámci neformálneho verejného pripomienkovania do 31. marca 2019.

Už z vyššieho uvedeného je zrejmé, že sa aspoň pre túto chvíľu nejedná o úplne nový Občiansky zákonník. Vedenie Ministerstva spravodlivosti sa totiž v záujme politickej prechodnosti celého projektu rozhodlo rekodifikáciu rozdeliť do niekoľkých etáp, pričom práve oblasť záväzkového práva považuje ministerstvo za najmenej kontroverznú. Nateraz tak zostane bezo zmeny oblasť vecných práv, dedičského práva aj rodinné právo. To však rozhodne neznamená, že návrh neprichádza s mnohými pre prax zásadnými zmenami, ktoré by nemali už teraz uniknúť Vašej pozornosti.

Zjednotenie záväzkového práva

Jedným z hlavných cieľov rekodifikácie je odstránenie súčasného dualizmu úpravy záväzkového práva v Občianskom a Obchodnom zákonníku. Súčasná právna úprava občianskych a obchodných záväzkov je postavená na pomerne komplikovanom a vo svete výnimočnom modeli duálnej úpravy kľúčových zmluvných typov ako je kúpna zmluva či zmluva o dielo, či zásadných inštitútov premlčanie alebo náhrada škody, zatiaľ čo v iných prípadoch, ako napríklad u nájomnej zmluvy, sa kombinovane použijú ustanovenia oboch kódexov vedľa seba. Táto nie úplne jednoduchá úprava viedla v praxi k mnohým sporným otázkam, ktoré musela vyriešiť až judikatúra (napríklad premlčanie bezdôvodného obohatenia z obchodného záväzkového vzťahu).

Snahou rekodifikácie je tento stav odstrániť a zaviesť model monistického záväzkového práva, ktorého ťažiskom bude Občiansky zákonník. Právna úprava sa zjednotí tak, že Občiansky zákonník bude obsahovať jednotnú súkromnoprávnú úpravu všetkých kľúčových inštitútov ako sú právne

úkony, premlčanie, náhrada škody, bezdôvodné obohatenie či nesplnenie dlhu. Drvivá väčšina zmluvných typov bude zakotvená v Občianskom zákonníku. Žiaden zmluvný typ už nebude upravený odlišne pre občianske a pre obchodné vzťahy. Aj odchýlky vyplývajúce z povahy obchodno-právnych vzťahov budú po novom zakotvené v Občianskom zákonníku. Argumentom odôvodňujúcim takýto postup má byť najmä prehľadnosť. Je praktickejšie takéto odchýlky uvádzať pri všeobecnej inštitúcii súkromného práva upraveného v Občianskom zákonníku namiesto toho, aby tieto boli upravené osobitne v Obchodnom zákonníku a vytvárali tak nežiaducu duplicitu, často kráť aj rozpor.

Obchodný zákonník však svoj význam v oblasti záväzkového práva celkom nestratí. Ten má naďalej upravovať základné pojmy, podnik, obchodné meno, obchodné tajomstvo, obchodný register, nekalú súťaž a samozrejme právo obchodných spoločností a družstva. Zároveň bude osobitne upravovať aj zmluvné typy výlučne obchodného charakteru, pričom v niektorých prípadoch ide o celkom nové zmluvy - zmluva o výkone funkcie, zmluva o zachovaní mlčanlivosti a dôvernej informácii, zmluva o tichom spoločenstve, zmluva o obchodnom zastúpení, zmluva o franšíze či zmluva o otvorení akreditívu.

Väčšej miery zjednotenia sa zrejme nedočká úprava spotrebiteľských zmlúv, ktoré budú čiastočne aj naďalej upravené v zákone o ochrane spotrebiteľa, a to najmä pokiaľ ide o úpravu zmlúv uzavretých na diaľku. Novelizácia má ale naopak zrušiť zákon č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov, ktorého úprava už bude inkorporovaná priamo do novelizovaného znenia Občianskeho zákonníka.

Základné zmeny v skratke

Cieľom rekodifikácie však nie sú len zmeny v systematike právnej úpravy. Rekodifikácia na mnohých miestach zmení právnu úpravu aj vecne. Novelizáciou navrhované zmeny je možné nájsť vo všeobecnej časti Občianskeho zákonníka, pri úprave zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie a najmä v časti záväzkového práva.

Všeobecná časť Občianskeho zákonníka zavádza zmeny pri rozlišovaní tzv. kogentných ustanovení zákona, od ktorých sa strany nesmú v zmluve odchýliť a tzv. dispozitívnych ustanovení, ktoré naopak platia len ak si strany nedojednali niečo iné. Pri rozlišovaní týchto dvoch skupín právnych noriem sa po novom kladie dôraz na všeobecný ľudský cit pre dobro a spravodlivosť, ktorú zákonodarca označuje za rozumnú úvahu subjektov právneho vzťahu.

Výklad právnych úkonov a jeho úprava sa preberá z Obchodného zákonníka. Novinkou je výslovné zakotvenie výkladu prejavu vôle v rozpore s jeho jazykovým

vyjadrením, ktoré zohľadňuje dnes už ustálenú judikatúru. Po novom sa explicitne preferuje platnosť právnych úkonov, pričom absolútna neplatnosť sa má minimalizovať.

Významne sa má zmeniť úprava omylu a v tejto súvislosti sa zavádza tzv. súkromnoprávny podvod. Dôjde k čiasťočným zmenám pri inkorporácii obchodných podmienok. Výslovne budú upravené niektoré dôsledky používania tzv. štandardných zmluvných podmienok, ktoré boli vopred pripravené jednou stranou zmluvy na použitie vo viacerých prípadoch a boli použité bez toho, aby o ich obsahu predchádzalo rokovanie s druhou zmluvnou stranou.

Odporovanie právnym úkonom dlžníka bude upravené omnoho podrobnejšie ako doteraz a okrem iného sa má zefektívniť aj zavedením možnosti veriteľa odporovať právnemu úkonu ručiteľa alebo inej osoby povinnej plniť veriteľovi.

Pre spotrebiteľské zmluvy sa obsahovo významnejšie zmeny nenavrhujú. Prekvapením je azda skutočnosť, že z definície spotrebiteľa vypadlo obmedzenie na fyzické osoby. Pre oblasť obchodných zmlúv, ktorých definíciu zákonodarcu prevzal z Obchodného zákonníka, je zvlášť upravený zákaz používania nekalých zmluvných podmienok a nekalej obchodnej praxe v súvislosti so splatnosťou peňažného dlhu, sadzbou úroku z omeškania a paušálnou náhradou nákladov spojených s uplatnením pohľadávky.

Významnou zmenou bude zjednotenie režimu premlčania a dĺžky všeobecnej premlčacej lehoty na 3 roky. Odstránia sa tak doteraz existujúce rozdiely pri premlčaní podľa Občianskeho alebo Obchodného zákonníka. Novinku predstavuje podľa vzoru Nemecka a Českej republiky zavedenie možnosti uzavrieť dohodu o premlčacej lehote, kedy zákon umožňuje stranám dojednať premlčaciu lehotu v období od 1 do 20 rokov odkedy začne prvý krát plynúť. Nie je však celkom jasné, ako sa bude v praxi vykladať zákaz uzavrieť takúto dohodu „v neprospech spotrebiteľa“ – ide len o skrátenie premlčania alebo aj o jeho predĺženie? Musí byť premlčacia lehota vždy rovnaká pre spotrebiteľa aj pre dodávateľa?

Závazková časť Občianskeho zákonníka v novelizovanom znení pokračuje v trende spresnenia úpravy jednotlivých inštitútov, pričom sa snaží zohľadniť aj otázky z aplikačnej praxe. Medzi novelizované inštitúty je možné zaradiť mnohosť subjektov záväzkov, zmenu záväzkov, ich zabezpečenie či zánik.

V rámci náhrady škody zákon definuje škodu ako majetkovú alebo nemajetkovú, pričom nemajetková škoda sa

nahrádza iba v prípadoch stanovených zákonom alebo dohodou strán. Slovenské právo sa tak po dlhých rokoch dočká všeobecnej úpravy náhrady nemajetkovej škody. Zostáva zachovaná možnosť limitovať náhradu škody, ktorá sa však nemôže týkať škody spôsobenej úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti. Po vzore vyspelých zahraničných kódexov sa dočkáme výslovnej úpravy riešenia zložitých prípadov tzv. kumulatívnej (súbežnej) aj alternatívnej kauzality. Základná skutková podstata škody pri porušení zákonnej povinnosti bude po novom založená na zásahu do absolútného práva a na porušení tzv. ochrannej normy. Zmeny nastanú aj pri úprave prípadov tzv. objektívnej zodpovednosti za škodu, u ktorej sa nevyžaduje zavinenie. Za pozornosť určite stojí nová skutková podstata škody spôsobenej informáciou alebo radou.

Dôležitou zmenou v oblasti bezdôvodného obohatenia je výslovné pravidlo, že bezdôvodné obohatenie sa zásadne má oceniť podľa toho, čo si strany dohodli a tiež dôsledné rozlišovanie medzi obohatením v dobrej viere a nedobromyseľným príjmom.

Občiansky zákonník bude pre celé súkromné právo jednotne upravovať systém právnych následkov nesplnenia a prostriedkov nápravy. Doterajšia roztrieštenosť úpravy na rôznych miestach sa odstráni. Za nesplnenie zákon považuje vadné plnenie, omeškanie s plnením, ak sa vôbec neplní, ale aj porušenie povinnosti brať ohľad na práva a oprávnené záujmy druhej strany.

Ako sme uviedli vyššie, úprava jednotlivých zmluvných typov už nebude duplicitná, čím sa prispeje k prehľadnosti alebo odstráneniu aplikačných problémov. Občiansky zákonník bude obsahovať jednotnú úpravu kúpnej zmluvy, zámennej a nájomnej zmluvy, zmluvy o výpožičke, o úvere, o pôžičke a iných. Z aplikačnej praxe vychádza aj novozavedená úprava leasingovej zmluvy.

Záver

Riadny legislatívny proces novelizácie Občianskeho zákonníka by mal začať v ďalšom priebehu roka 2019. Zverejnený pracovný návrh novely predpokladá účinnosť novelizovaného Občianskeho zákonníka 1. januára 2021.

Návrh obsahuje celý rad ďalších zmien, ktoré by nemali uniknúť Vašej pozornosti. Budeme Vám ich preto touto cestou postupne predstavovať v priebehu tohto roka s podrobným zameraním na jednotlivé oblasti právnej úpravy.

Autori:

Štěpán Štarha | Partner | stepan.starha@havelpartners.sk

Štefan Potočný | Advokát | stefan.potocny@havelpartners.sk

Milan Černaj | Advokátsky koncipient | milan.cernaj@havelpartners.sk

HAVEL & PARTNERS

Ú S P E C H S P Á J A

Náš tím

200 právnikov | 400 spolupracovníkov

Naši klienti

1 000 klientov | 70 najväčších svetových spoločností z Fortune 500
50 spoločností z Czech Top 100 | 7 spoločností z Czech Top 10

Medzinárodný dosah

Právne poradenstvo
vo viac ako 80 krajinách sveta
v 12 svetových jazykoch
až 70 % prípadov zahŕňa medzinárodný prvok

www.havelpartners.sk

PRAHA

Florentinum, recepcia A
Na Florenci 2116/15
110 00 Praha 1
Česká republika
Tel.: +420 255 000 111

BRNO

Titanium Business Complex
Nové sady 996/25
602 00 Brno
Česká republika
Tel.: +420 545 423 420

OSTRAVA

Poděbradova 2738/16
702 00 Ostrava
Česká republika
Tel.: +420 596 110 300

BRATISLAVA

Centrum Zuckerman
Žižkova 7803/9
811 02 Bratislava
Slovenská republika
Tel.: +421 232 113 900